

IEVADS

Lapu koku nevienādais mizgrauzis, *Xyleborus dispar* ir polifāga mizgraužu suga, kas barojas gandrīz uz visiem lapu kokiem, tajā skaitā uz augļu kokiem – ābelēm, ķiršiem, bumbierēm u.c. Visbiežāk invadē kaitēkļu un slimību novājinātus, retāk spēcīgus, galvenokārt jaunus līdz vidēji vecus kokus saules labi apspīdētās vietās. Lapu koku nevienādajam mizgrauzim Latvijas apstākļos gadā ir 1 paaudze. Pieaugušie mizgrauži ziemo koksnē un izlido nākamā gada pavasarī. Šī kaitēkļa izpēte ir aizsākusies 20.g.s. sākumā, tomēr līdz šim pētījumi ir bijuši fragmentāri. Lapu koku nevienādajam mizgrauzim ir raksturīga cikliska savairošanās. Pēdējos gados novērots lapu koku nevienādā mizgrauža aktivitātes pieaugums, kādēļ radusies nepieciešamība veikt pētījumus par tā izlidošanas laiku un lidošanas aktivitāti sezonas laikā, kā arī piemērotākajām metodēm šo parametru novērtēšanai.

MĒRĶIS

Pētījuma mērķis bija salīdzināt divu veidu lamatas lapu koku nevienādā mizgrauža izlidošanas laiku un lidošanas aktivitātes noteikšanai, un populācijas potenciāli samazināšanai.

MATERIĀLI UN METODES

Lapu koku nevienādā mizgrauža lidošanas aktivitātes dinamikas novērošanai Latvijas apstākļos, 2013. un 2014. gadā tika veikts monitoringa trijos ābeļu stādījumos Talsu, Jelgavas un Beverīnas novadā. Katrā ābeļu stādījumā tika izliktas 4 Rebell® Rosso un 4 Csalomon Palx līmes lamatas. Uzskaites tika veiktas reizi nedēļā līdz vaboles vairs netika konstatētas.

Csalomon Palx līmes lamata

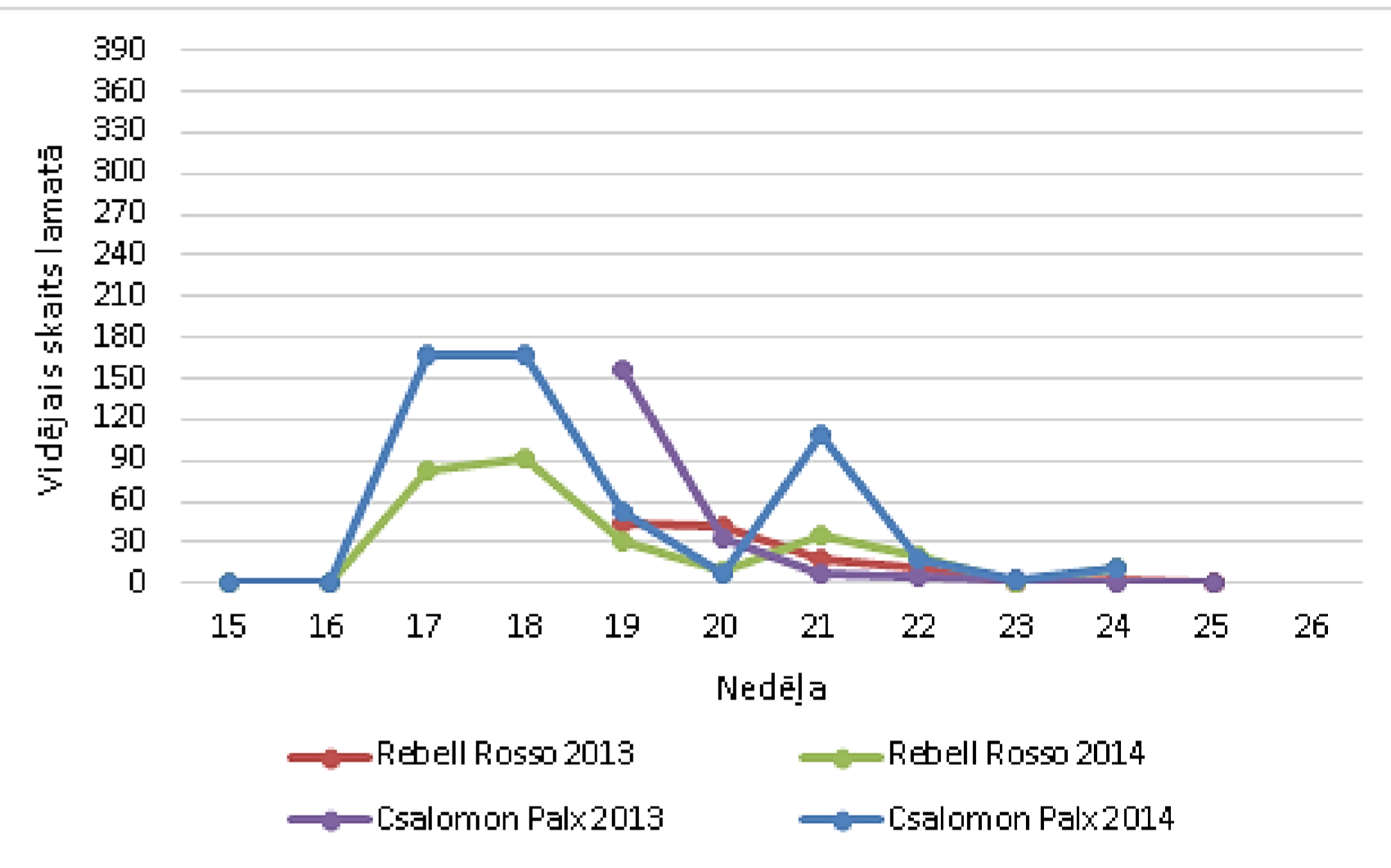
Rebell® Rosso līmes lamata

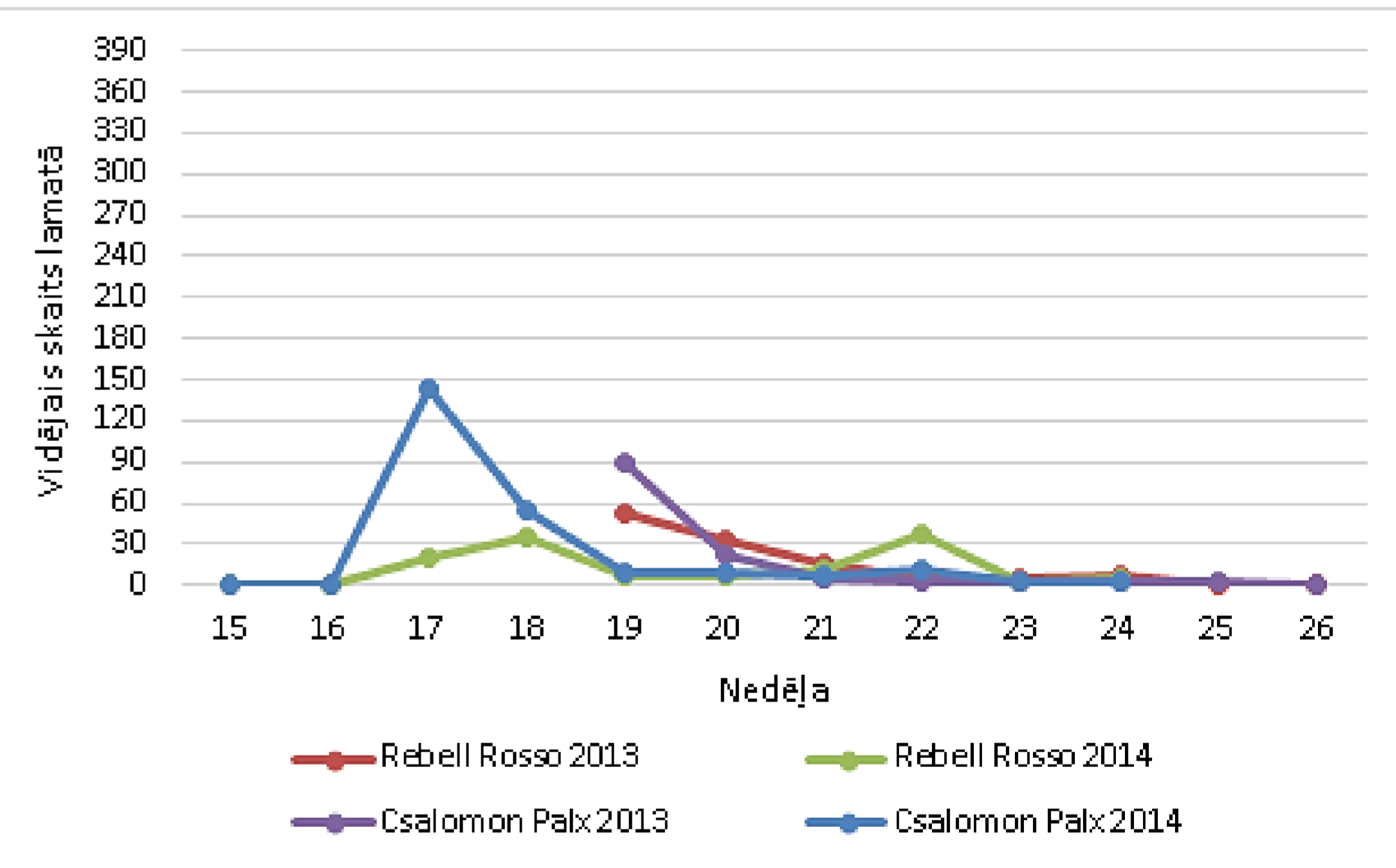
Xyleborus dispar izskrejas

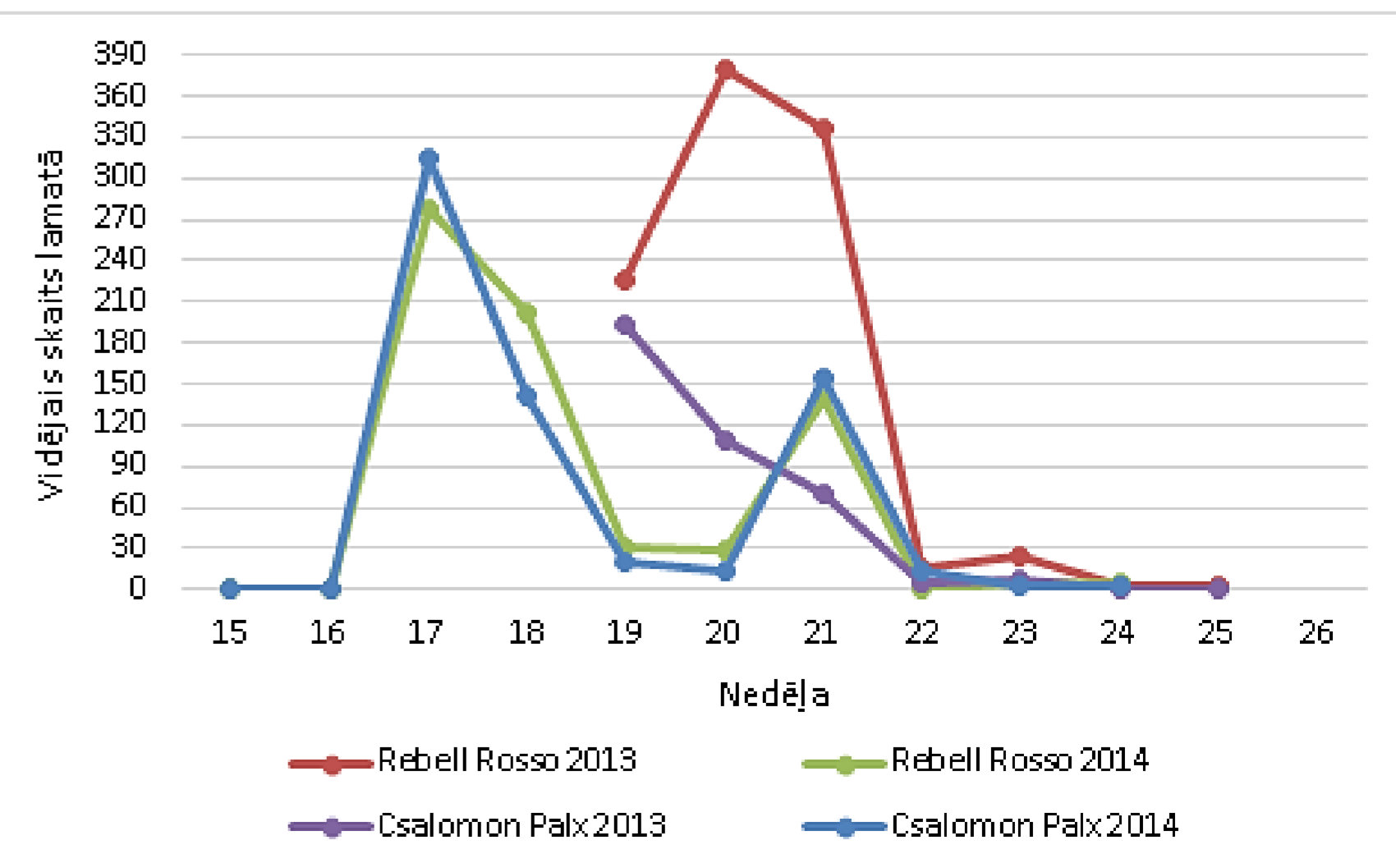
Xyleborus dispar mātīte

Lapu koku nevienādā mizgrauža vidējais skaits divos lamatu veidos komerciālajā ābeļu stādījumā Beverīnas novadā 2013. un 2014. gadā.

Lapu koku nevienādā mizgrauža vidējais skaits divos lamatu veidos komerciālajā ābeļu stādījumā Jelgavas novadā 2013. un 2014. gadā.

Lapu koku nevienādā mizgrauža vidējais skaits divos lamatu veidos komerciālajā ābeļu stādījumā Talsu novadā 2013. un 2014. gadā.

REZULTĀTI UN DISKUSIJA

2013. gadā lamatas uz lauka tika izvietotas par vēlu, jo nevienā stādījumā netika konstatēts nulles punkts (uz lamatām nav mizgraužu), tāpēc pēc šiem datiem nevar secināt, kurš lamatu veids ir efektīvākais mizgraužu izlidošanas konstatēšanai. 2014. gadā lamatas stādījumos tika izvietotas mēnesi ātrāk, nekā 2013. gadā. 2014. gadā lapu koku nevienādie mizgrauži sāka lidot aprīļa vidū (starp 15. un 16. nedēļu). Ābeļu stādījumos Beverīnas un Jelgavas novados mizgraužu izlidošanas konstatēšanai efektīvākas bija Csalomon Palx līmes lamatas, savukārt ābeļu stādījumā Talsu novadā abu veidu lamatu efektivitāte neatšķīrās un uz lamatām tika noķerti gandrīz divas reizes vairāk mizgraužu, nekā pārējos ābeļu stādījumos.

Analizējot visu lidošanas periodu veģetācijas sezonā, 2013. gadā un 2014. gadā ābeļu stādījumos Beverīnas un Jelgavas novados vairāk mizgrauži tika noķerti uz Csalomon Palx līmes lamatām. Talsu novada ābeļu stādījumā 2013. gadā vairāk mizgrauži tika noķerti uz Rebell® Rosso līmes lamatām, un 2014. gadā noķerto mizgraužu skaits uz abu veidu lamatām būtiski neatšķīrās. Pēc mizgraužu lidošanas aktivitātes monitoringa datiem mizgraužu izlidošanas konstatēšanai, lidošanas aktivitātes noteikšanai un populācijas potenciālais samazināšanai nedaudz labākas ir Csalomon Palx līmes lamatas, bet monitoringa būtu jāturpina, lai apstiprinātu šo tendenci.

Ābeļu stādījumā Talsu novadā noķerto mizgraužu skaits bija būtiski lielāks ne tikai lidošanas aktivitātes sākumā, bet arī visā lidošanas periodā. Ap šo ābeļu stādījumu ir lieli jauktu koku mežu masīvi, stādījuma platība ir lielāka, nekā pārējiem ābeļu stādījumiem, un pavasaros stādījuma viens gals applūst, kas novājina kokus. Šie faktori kopumā veicina labvēlīgākus apstākļus mizgraužu populācijai. Turpmākos pētījumos būtu jānovērtē apkārtējās ainavas ietekme uz lapu koku nevienādā mizgraužu daudzumu ābeļu stādījumos.

SECINĀJUMI

Lapu koku nevienādā mizgrauža izlidošanas konstatēšanai efektīvas ir gan Csalomon Palx līmes lamatas, gan Rebell® Rosso līmes lamatas. Vairāk mizgraužus var noķert ar Csalomon Palx līmes lamatām.

Csalomon Palx līmes lamatas ir nedaudz efektīvākas mizgraužu izlidošanas aktivitātes noteikšanai un populācijas potenciāli samazināšanai, taču monitoringa ir jāturpina, lai apstiprinātu šo tendenci.